

VICTOR NEUMANN DESPRE ISTORIA EVREILOR DIN BANAT

O carte și o conferință memorabile

Simona Avram

Prezent la Lugoj cu ocazia lansării cărții: **Evreii Banatului -O mărturie a multi- și interculturalității Europei Est-Centrale** Editura Brumar, Timișoara, 2016), Victor Neumann a susținut o conferință care a esențializat tema și a clarificat câteva idei ordonatoare.

Întâlnirea a avut loc în ziua de 14 februarie a.c. în sala roșie a cinematografului Bella Lugosi, sală inaugurată și ca spațiu de conferințe prin prezența aceluiași Victor Neumann. Organizatorii evenimentului au fost: Comunitatea Evreilor Lugoj (președinte Ivan Bloch) și Biblioteca Municipală Lugoj (director Henrieta Szabo). **Evreii Banatului**, ediție revăzută a **Istoriei evreilor din Banat** (Editura Atlas, București, 1999), a rezultat în urma unei cercetări științifice aplicate, iar conferința pe care a susținut-o autorul în fața lugojenilor a clarificat câteva momente de referință din cuprinsul acesteia. În centrul atenției au fost evenimente, fapte și personalități de vârf din secolele al XVIII-lea - al XX-lea. Abordarea lui Victor Neumann este întotdeauna bazată pe problematizarea temei și pe articularea discursului pornind de la documente inedite. În acest caz, documente provenind din Arhivele Comunităților Evreiești din Timișoara și Arad, din Arhivele Statului Ungar din Budapesta, precum și din Arhiva Muzeului Holocaustului din Washington,D.C.

Alături de **Istoria evreilor din România. Studii documentare și teoretice**, Editura Amarcord, Timișoara, 1996, **Evreii Banatului** abordează specificul comunităților evreiești de pe teritoriul României în contextul zonei central și sud-est europene. Comunitățile evreilor din Banat (centre mai importante au fost Timișoara și Arad și ceva mai mici la Lugoj, Sannicolau și Caransebeș) sunt reprezentate prin personalități vizibile la scara regiunii, prin contribuții majore la modernizarea regiunii, prin rolul individual și colectiv în promovarea unei stări de civilizație. Dintre personalitățile remarcabile care au contribuit la reforma religioasă și la emanciparea comunităților evreiești din Banat, autorul a ales să-l prezinte în conferința sa pe rabinul Chorin Aron.

Victor Neumann a subliniat etapele emancipării în perioadele în care regiunea a fost administrată de Imperiul Austriac, de Monarhia Austro-Ungară și de România. Pe parcursul conferinței, istoricul a evidențiat tranziția de la limba germană ca limbă oficială, la limba maghiară și mai apoi la limba română. Aceste aspecte lingvistice fac parte din evoluția sinuoasă a evreilor din Banat. Multilingvismul, o caracteristică a multor locuitori ai Banatului (regiune a diverselor întâlniri confesionale și culturale), a fost practicat cu pasiune de cea mai mare parte a evreimii locale.

Istoricul Victor Neumann a arătat că atât Imperiul, cât și România de după 1918 au avut nevoie de comercianții, meseriașii și intelectualii evrei, de spiritual lor civic și de orientarea lor cosmopolită. Prin exemple bazate pe un extins studiu documentar și bibliografic a fost adusă în discuție particularitatea comunităților evreiești din Banat, autorul oferind statistici privind numărul familiilor, ocupațiile, sinagogile, contributorii la viața economică și comercială, la viața

culturală. Apoi, au fost prezentate cele două rituri ale evreilor Banatului, aschenazim și sepharadim. A fost portretizat baronul Diego d'Aguilar (Mozes Lopez Pereira), precum și contribuția sa la construirea celei dintâi sinagogi în Timișoara în anii 1760-1770. A fost evidențiat locul și rolul evreilor în timpul revoluțiilor și războaielor din secolele al XIX-lea și al XX-lea. A fost povestită situația evreilor din Timișoara și din Banat în preajma și în timpul războiului al II-lea mondial, politicile legionare și ale dictaturii fasciste față de evreii români, precum și modul în care au fost salvați evreii regiunii de la deportare în lagărele morții. Auditoriul a beneficiat de un exercițiu de interpretare a documentelor, de narare atractivă a faptelor și de o excelentă problematizare a temelor.

Fie că este vorba de aspecte ale tradiției religioase a practicanților cultului mozaic, fie despre instituția rabinatului, învățământ, reforme sau organizarea comunităților evreiești din Banat (în diferite epoci), istoricul Victor Neumann manifestă o atenție deosebită pentru sursele bibliografice și documentare. Toate acestea sunt probate în cartea *Evreii Banatului*, cititorul având șansa de a lectura un text de o înaltă ținută academică, unul care se remarcă prin sintetiza coerentă, nuanțată și obiectivă.